

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om studiestöd

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om studiestöd (RP 156/2022 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motioner:

- Lagmotion LM 25/2019 rd Sari Essayah kd m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 11 § i lagen om studiestöd
- Lagmotion LM 26/2019 rd Sari Tanus kd m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 11 § i lagen om studiestöd
- Lagmotion LM 71/2020 rd Antero Laukkanen kd m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 11 och 11 a § i lagen om studiestöd
- Lagmotion LM 29/2021 rd Pekka Aittakumpu cent m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 15 d § i lagen om studiestöd
- Lagmotion LM 52/2021 rd Sari Essayah kd m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 17 och 27 § i lagen om studiestöd
- Åtgärdsmotion AM 49/2020 rd Veronika Honkasalo vänst Åtgärdsmotion om att trygga de internationella studerandes utkomst under undantagsperioden och omedelbart efter den

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Virpi Hiltunen, undervisnings- och kulturministeriet
- planerare i studiestödgruppen Sari Miettunen, Folkpensionsanstalten
- styrelseordförande Aale Päivinen, Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund - SAKKI rf
- ordförande Lukas Virtala, Finlands Gymnasistförbund rf
- intressebevakningssamordnare Emma Holsti, Alliansen för Finlands Studerande - OSKU rf
- välfärdspolitisk sakkunnig Ninni Kuparinen, Finlands studerandekårers förbund - SAMOK rf
- socialpolitisk sakkunnig Sakari Tuomisto, Finlands studentkårers förbund FSF rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet.

Betänkande KuUB 11/2022 rd

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Regeringen föreslår att lagen om studiestöd ändras. I propositionen föreslås det att de inkomstgränser för den studerandes egna inkomster, som påverkar studiestödet, ska höjas med 50 procent jämfört med nivån för år 2021. Samtidigt föreslås en höjning på motsvarande sätt även av de belopp som används vid återkrav av stöd som betalats till för stort belopp. Den föreslagna höjningen av inkomstgränserna främjar de studerandes möjligheter att arbeta mer vid sidan av studierna utan att detta minskar studiestödet. Syftet är att förbättra förutsättningarna för de ungas sysselsättning och de studerandes försörjning. Dessutom föreslås det att tiden för avläggande av examen som berättigar till studielånskompensation ska kunna förlängas med ett läsår, om den studerande visar att studierna fördröjts på grund av krigstillstånd eller till sin allvarlighetsgrad därmed jämförbara exceptionella omständigheter som varit rådande i studielandet.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2023.

Lagmotionerna

I lagmotion LM 25/2019 rd föreslås en nivåförhöjning av studiepenningen med 25 euro.

I lagmotion LM 26/2019 rd föreslås det att 2 kap. 11 § 1 mom. 3 punkten i lagen om studiestöd (65/1994) ändras så att studiepenningens försörjartillägg höjs till 150 euro, varvid den som har rätt till försörjarförhöjning får en studiepenning på 400,28 euro.

I lagmotion LM 71/2020 rd föreslås det att läromaterialstillägget enligt 11 § 7 mom. i lagen om studiestöd (65/1994) höjs från nuvarande 46,80 euro per månad till 50 euro per månad. Samtidigt föreslås det att 11 a § 1 mom. 2 punkten ändras så att gränsen för föräldrarnas sammanlagda skattepliktiga förvärvs- och kapitalinkomster, som är en förutsättning för läromaterialstillägget, höjs från nuvarande 41 100 euro till 50 000 euro.

I lagmotion LM 29/2021 rd föreslås det att 2 kap. 15 d § i lagen om studiestöd (65/1994) ändras så att den tid för avläggande av studierna som berättigar till studielånskompensation förlängs också på grund av vårdledighet. Enligt den gällande lagen får den studietid som berättigar till studielånskompensation förlängas bland annat för den tid som låntagaren har fått moderskaps-, faderskaps-, och föräldrapenning. Det är motiverat att också vårdledighetens längd beaktas på samma sätt.

I lagmotion LM 52/2021 rd föreslås det att inkomstgränserna för fribeloppet för en studerande enligt 17 § och gränsen för återkrav vid inkomstöverskridning enligt 27 § i lagen om studiestöd (65/1994) ska höjas med 50 procent (nivåförhöjning).

Betänkande KuUB 11/2022 rd

Åtgärdsmotionen

I åtgärdsmotion AM 49/2020 rd föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att trygga internationella studerandes försörjning, fortsatta studier och utexaminering under undantagsförhållanden.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Syftet med propositionen är att förbättra förutsättningarna för de studerandes försörjning och samsättning. Det föreslås att de inkomstgränser för den studerandes egna inkomster, som påverkar studiestödet, ska höjas med 50 procent jämfört med 2021 års nivå. Dessutom föreslås det att tiden för avläggande av examen som berättigar till studielånskompensation ska kunna förlängas med ett läsår, om studierna fördröjts på grund av krigstillstånd eller till sin allvarlighetsgrad därmed jämförbara exceptionella omständigheter som varit rådande i studielandet.

Sammantaget anser kulturutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar.

Höjning av inkomstgränserna för studiestöd med avseende på de studerandes försörjning

Inkomstgränserna för studiestödet har fram till 2021 släpat efter inkomstutvecklingen, eftersom de senast höjdes 2008. Indexhöjningar har gjorts under de senaste åren. Behovet av en höjd inkomstgräns är motiverat, vilket bland annat framgår av att återkravet av studiestöd ökar. Enligt ett sakkunnigyttrande gav Folkpensionsanstalten år 2020 cirka 41 000 förslag till återkravsbeslut på grund av att inkomstgränserna överskridits.

Utskottet understryker med hänvisning till sitt tidigare betänkande (RP 214/2021 rd — KuUB 13/2021 rd, s. 2) att den föreslagna höjningen av inkomstgränsen har positiva konsekvenser för de studerandes försörjningsmöjligheter. Den föreslagna höjningen ger studerande bättre möjligheter att arbeta vid sidan av studierna och på det sättet förbättra sin försörjning utöver det studiestöd han eller hon får.

Vid utfrågningen av sakkunniga understöddes den föreslagna höjningen av inkomstgränserna. Kritiska synpunkter har dock framförts bland annat på att höjningen av inkomstgränserna borde ha fördelats jämnare så att höjningen i euro skulle vara lika stor i fråga om inkomstgränsen för en månad med stöd och för en månad utan stöd. Utskottet erfar att det inte är problemfritt att höja inkomstgränsen för en stödberättigande månad mer än vad som föreslagits, eftersom det kan medföra att utgifterna för studiestödet skulle öka mer än i den modell som nu föreslås och även minska antalet influensstudiepoäng. Den lösning som föreslås i propositionen är således motiverad, men det är viktigt att följa upp dess konsekvenser.

Vid utfrågningen av sakkunniga har det föreslagits att rätten till studiestöd bör omfatta studier inom läroavtalsutbildning. Frågan har granskats i olika sammanhang, bland annat i arbetsgrup-

Betänkande KuUB 11/2022 rd

pen för utveckling av läroavtalsutbildningen 2020.¹ Enligt uppgift är förslaget förknippat med frågor om bland annat ökade utgifter för studiestöd och eventuella oväntade effekter på läroavtalsstudierna, till exempel kortare läroavtalsperioder. Dessutom bör det noteras att den studerande under läroavtalsutbildningen har rätt till lön enligt kollektivavtal, vilket i allmänhet tryggar den studerandes försörjning.

I sakkunnigyttrandena till utskottet framfördes flera önskemål om att studiestödet ska utvecklas så att det bättre än tidigare tryggar försörjningen under studierna och således möjligheten för de studerande att fokusera på studierna. Det har bland annat föreslagits att studiepenningen höjs i stället för att betoningen ligger på att ta lån, att den totala stödtiden återställs till minst 64 stöd-månader och att inkomstgränserna för den studerandes föräldrar höjs.

Utskottet är medvetet om de studerandes oro för en trygg försörjning under studietiden och framhåller i enlighet med sitt tidigare utlåtande² att stödsystemet och andra inkomstkällor måste garantera en skälig och trygg försörjning under studietiden för att de studerande ska hitta en meningsfull studieinriktning och för att studierna ska löpa smidigt. Ställningen för studerande med familj ska granskas separat med beaktande av deras livssituation och därtill hörande behov.

Det har fattats flera beslut för att förbättra försörjningen för de studerande. Studiepenningen blev i enlighet med regeringsprogrammet indexbunden på nytt den 1 augusti 2020 och försörjarförhöjningen till studiepenningen höjdes med 25 euro den 1 januari 2020. Indexhöjningarna av studiepenningen beräknas uppgå till ungefär 11 procent mellan åren 2020 och 2023. På grund av den stigande inflationen har studiepenningen och vissa andra förmåner som är bundna till folkpensionsindex höjts för viss tid med ytterligare 3,5 procent från och med den 1 augusti 2022. Studiepenningen ökade mer än andra förmåner den 1 augusti 2022, eftersom studiepenningen, inklusive läromaterialstillägget och försörjarförhöjningen, samtidigt också har indexjusterats i enlighet med lagen om studiestöd.

Regeringen beslutade vid budgetförhandlingarna också om ett så kallat paket för barnfamiljer där det också ingår förslag som gäller studerande som har familj. Lagändringarna lämnas till riksdagen inom kort.

Förbättrande av möjligheterna till arbete och framsteg i studierna

Den aktuella propositionen förbättrar utöver de studerandes försörjning även de ungas möjligheter att arbeta. Det här kan leda till att studierna fortskrider långsammare, men det kan också påskynda avläggandet av studierna: arbete kan öka studiemotivationen och stödja lärandet, i synnerhet om det anknyter till det egna studieområdet. Arbete vid sidan av studierna kan också förbättra möjligheterna att få arbete efter utexamineringen.

1 Åtgärdsförslag av arbetsgruppen för utveckling av läroavtalsutbildningen (16.12.2020, på finska), https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/a6d95988-4d74-425a-9db8-6fb81ac5e9a8/6f629150-3b9a-4331-aa11-c92f445bbe6b/KIRJE_20210119073825.PDF

2 SRR 1/2021 rd — KuUB 19/2021 rd och punkt 13 om inledande av en totalreform av lagstiftningen om studiestöd.

Betänkande KuUB 11/2022 rd

Utskottet hänvisar till ett sakkunnigyttrande och sitt tidigare betänkande (RP 214/2021 rd — KuUB 13/2021 rd, s. 2) och framhåller att även om det är viktigt att arbeta under studierna, är det bra att fästa uppmärksamhet vid att alla studerande inte har likvärdiga möjligheter att arbeta, vilken kan bero på till exempel den studerandes livssituation och studieområde. Detta måste beaktas i samband med en eventuell total översyn av lagstiftningen om studiestöd.

Uppföljning

Bedömningen av konsekvenserna av höjningen av inkomstgränserna är fortfarande förknippad med betydande osäkerhetsfaktorer, och utskottet betonar därför att det noggrant bör följas upp vilka konsekvenser den föreslagna ändringen har för de studerandes försörjning och studier. För att den föreslagna ändringen inte ska leda till längre studietider är det i fortsättningen allt viktigare att i anslutning till studiestödet följa upp hur de studerande framskrider i studierna.

Lagmotionerna och åtgärdsmotionen

Kulturutskottet tillstyrker propositionen utan ändringar och föreslår att lagmotionerna och åtgärdsmotionen förkastas.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 156/2022 rd utan ändringar.

Riksdagen förkastar lagförslagen i lagmotionerna LM 25, 26/2019 rd, 71/2020 rd och 29, 52/2021 rd.

Riksdagen förkastar åtgärdsmotion AM 49/2020 rd.

Betänkande KuUB 11/2022 rd

Helsingfors 14.10.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Paula Risikko saml
vice ordförande Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Sanna Antikainen saf
medlem Marko Asell sd
medlem Veronika Honkasalo vänst
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Emma Kari gröna
medlem Hilikka Kemppi cent
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Pasi Kivisaari cent
medlem Ari Koponen saf
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Ville Valkonen saml
medlem Sofia Vikman saml
ersättare Johan Kvarnström sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen.